

Handläggare:
Karin Söderling
Telefon 08 50830121**Till**
Kyrkogårdsnämnden
2015-04-13

Kyrkogårdsnämnden

Underlag för budget 2016 med inriktning 2017 och 2018

Förslag till beslut

1. Kyrkogårdsnämnden godkänner förslaget till underlag till budget för 2016 med inriktning för 2017 och 2018 och överlämnar det till kommunstyrelsen
2. Paragrafen begärs omedelbart justerad

Mats Larsson
Förvaltningschef

Sammanfattning

I detta ärende redovisas nämndens underlag till budget för 2016 med inriktning för 2017 och 2018. Det finns fortsatt stora behov av underhållsåtgärder under planperioden. Flera anläggningar är slitna och är i behov av genomgripande underhållsåtgärder. Dessutom behövs anpassningar för att förbättra arbetsmiljön och möta nya krav på en mångfald av begravningsstraditioner samt för att öka tillgängligheten för besökare.

Riksdagen har beslutat om införande av en enhetlig begravningsavgift i riket för de kyrkliga huvudmännen från år 2016 med tillämpning från år 2017. Beslut har inte fattats om de kommunala huvudmännen skall ingå i systemet eller ej. Skulle Stockholms stad omfattas av systemet visar preliminära beräkningar att den nya enhetliga avgiften skulle bli 22 öre i riket. Det handlar i så fall om en tredubbel höjning då stadens begravningsavgift idag är 7,5 öre.

KyrkogårdsnämndenBox 9
121 25 Stockholm-Globenkyrkogardsforvaltningen@stockholm.se
stockholm.se

Bakgrund

Enligt kommunallagen ska kommunens budget innehålla en plan för en period av tre år. Kyrkogårdsnämnden ska därför årligen till kommunstyrelsen lämna in ett underlag för denna period. Av nämndens underlag ska framgå vilka frågor som påverkar verksamhetens utveckling och ekonomi under perioden. Utgångspunkt ska vara analyser av förändringar i omvärlden samt analyser av den egna verksamheten med utgångspunkt från bl.a. årsredovisningen. Större avvikelser eller förändringar jämfört med gällande plan för åren 2015–2017 ska analyseras och kommenteras. Slutsatserna i underlagen ska användas som underlag i det kommande budgetarbetet

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom förvaltningsledningen och har behandlats i förvaltningsgrupp 2015-04-02.

1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Nämnden anger strategiska satsningar i punktform för hur nämnden vill bidra till kommunfullmäktiges inriktningsmål under treårsperioden.

1.1 Ett Stockholm som håller samman

- Begravningsverksamheten präglas av tillförlitlighet och hög säkerhet. Stadens begravningsplatser upplevs som trygga och säkra.
- Stadens begravningsplatser är vackra och rofyllda kulturmiljöer med höga naturvärden.
- Begravningsverksamheten präglas av god service och lyhördhet för den enskildes behov.
- Kulturarvet på stadens begravningsplatser ska bevaras, vårdas och synliggöras
- Världsarvet Skogskyrkogårdens värden ska förvaltas och förmedlas

1.2 Ett klimatsmart Stockholm

- Verksamheternas negativa miljöpåverkan ska minska
- Stockholms stad leder utvecklingen avseende miljökrav för krematorierna

1.3 Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- Nämnden ska ha ett gott samarbete med företagare
- Nämnden ska bidra till ökad sysselsättning genom att erbjuda praktik till personer som står långt från arbetsmarknaden
- Nämnden ska öka sitt åtagande genom att erbjuda fler skolungdomar sommarjobb.
- Nämndens verksamhet ska präglas av god budgethållning

1.4 Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- Stockholmare ska erbjudas en mångfald av gravskick
- Kyrkogårdsnämnden ska vara en attraktiv arbetsgivare
- Medarbetare och chefer ska ha rätt kompetens, ett etiskt förhållningssätt samt ge ett värdigt bemötande av kunder och besökare.
- Stadens begravningsplatser och begravningsverksamhet ska ha god tillgänglighet.
- Samråd med intressegrupper och en effektiv synpunktshantering är vägledande för utvecklingsarbetet

2 Nämndens verksamhetsområde

Nedan följer en presentation och kommentarer till nämndens verksamhet och utveckling under planperioden. Även långsiktiga behov och planering kommenteras.

Verksamhetens omfattning

Kyrkogårdsnämnden är huvudman för begravningsverksamheten i Stockholm. Nämnden äger och förvaltar stadens begravningsplatser, upplåter gravplatser, ställer begravningskapell till allmänhetens förfogande samt svarar för stadens krematorier

Verksamheten kan sägas bestå av tre huvudområden: begravningsverksamhet, ansvar för att skydda och bevara kulturhistoriska värden samt serviceverksamhet, dvs skötsel och plantering på enskilda gravar mot ersättning från gravrättsinnehavare. Dessutom ansvarar nämnden för förvaltning av världsarvet Skogskyrkogården i enlighet med UNESCO:s Konvention om Skydd för Världens Kultur- och Naturarv .

Verksamheten finansieras av en begravningsavgift som baseras på den kommunalt beskattningsbara inkomsten. Begravningsavgiften uppgår 2015 till 7,5 öre per skattekrona vilket är den lägsta avgiften i landet.

Nämnden svarar för underhåll av 11 begravningsplatser med 13 kapell. Totalt finns inom nämndens ansvar ett 60-tal byggnader, inklusive två krematorier.

I budget för 2015 har kommunfullmäktige som mål för verksamhetsområdet bland annat angivit en stor satsning på underhåll av begravningsplatser och kulturhistoriska byggnader.

Nämnden ska erbjuda de besökande rofyllda, vackra och miljömässigt hållbara begravningsplatser och som har en konfessionslös inriktning. Verksamheten ska fortsätta att miljöanpassas med avseende på utsläpp, drift och återvinning. Energiförbrukningen ska minska., driften av krematorierna ska vara ledande i utvecklingsarbetet för miljöhänsyn. Begravningsplatser ska anläggas utifrån ekologiska principer.

Kyrkogårdsnämnden ska dessutom

- samverka med arbetsmarknadsnämnden i arbetet med att ta fram praktikplatser för aspiranter.
- inom verksamheten möjliggöra för yrkesintroduktion och lärlingsanställningar
- ta fram en långsiktig plan för att åtgärda det eftersatta underhållet av kapell, kulturhistorisk värdefulla gravvårdar och murar.

Demografiska förutsättningar

Stockholm står inför en kraftig befolkningsutveckling men antal avlidna beräknas ligga på ungefär samma planeringsnivå som tidigare. Detta beror på att antalet "äldre äldre" i åldergrupperna födda på 1920- och 1930-talet är relativt få. Åldersfördelningen är dock ojämn över staden och i de nordvästra förorterna ökar antalet "äldre äldre" något. Planeringsnivån beräknas till 6500 avlidna per år under planperioden och fram till 2021 för att därefter åter stiga. Redan under 2016 beräknas dock att i nordvästra Stockholm kommer gravkvarter för vissa grupper vara fullbelagda.

Enhetlig begravningsavgift i riket.

Den som är folkbokförd i Sverige ska betala en avgift för begravningsverksamheten (begravningsavgift). Begravningsavgiften ska betalas till den huvudman inom vars förvaltningsområde den avgiftsskyldige är folkbokförd. Från den 1 januari 2016 ska folkbokföring inte längre ske i en församling inom Svenska kyrkan utan i en kommun. Samtidigt införs en enhetlig begravningsavgift för huvudmän inom Svenska kyrkan med tillämpning från 2017.

Den statliga utredningen ”Begravning – återvinning, nya begravningsmetoder och enhetlig begravningsavgiftssats” (SOU 2013:82) föreslår att Stockholms och Tranås kommuner kan inlemmas i systemet med en enhetlig begravningsavgiftssats. Riksdagen har ännu ej fattat beslut i frågan.

Förslaget till förändrad lagstiftning om enhetlig begravningsavgift i riket föreslås införas år 2016 med tillämpning från år 2017. Skulle Stockholms stad omfattas av systemet visar preliminära beräkningar att den nya enhetliga avgiften skulle bli 22 öre i riket. Det handlar i så fall om en tredubbel höjning då stadens begravningsavgift idag är 7,5 öre.

Det finns stora oklarheter om hur en eventuell övergång till det nya systemet med en enhetlig begravningsavgift skall ske, exempelvis vad som händer med de överskott i den s k begravningsfonden som ackumulerats genom åren. Förmodligen måste fonderade medel användas innan år 2017.

Förvaltningen deltar i det s. k. nyckeltalsprojektet som startades av Sveriges Lantbruksuniversitet för att jämföra kostnader och kvalitet på olika begravningsplatser i riket. Förvaltningen kan konstatera att oavsett nyckeltal, kostnad per invånare eller kostnad per kvadratmeter yta så är vår verksamhet i jämförelse med Svenska kyrkans huvudmän synnerligen kostnadseffektiv. När det gäller kvalitetsbegreppet så har förvaltningen fokuserat på begreppet ”rätt kvalitet”. Det innebär att många huvudmän inom Svenska kyrkan har högre skötselnivåer på sina kyrkogårdar, modernare maskinparker, nybyggda garage etc. Flera av våra anläggningar är slitna och i behov av stora underhållsåtgärder, Prioriteringar inom underhållsbudgeten görs för att komma till rätta med underhållsskulden.

3 Sammanfattande ekonomisk analys

Nämnden fick 2015 en budgetförstärkning med 33,8 mnkr jämfört med föregående år. Att åtgärda det eftersatta underhållet av nämndens anläggningar har därmed kunnat prioriteras. Pris- och lönekomensation inom verksamheterna finansieras under 2015 genom avveckling av organistorganisationen.

Även om begravningsavgiften höjdes med ett öre 2015 har Stockholm fortfarande landets lägsta begravningsavgift med 7,5 öre. Noterbart är att det finns församlingar inom Svenska kyrkan med bättre skatteunderlag än Stockholms stad som har högre begravningsavgift.

Förutom landets lägsta begravningsavgift har också Stockholm den i särklass lägsta kostnaden för begravningsverksamheten per invånare bland storstadsregionerna. I Stockholm kostade begravningsverksamheten år 2014 152 kronor per invånare och år, i Göteborg 262 kronor och i Malmö 369 kronor.

En annan intressant jämförelse är begravningshuvudmannens kostnad per avliden år 2014; Stockholm 20 844 kr, Göteborg 33 726 kr och Malmö 33 549.

Möjligheten till ytterligare besparingar och rationaliseringar i den ordinarie verksamheten är i stort sett uttömd om nuvarande kvalitetsnivåer skall upprätthållas. Konkurrensutsättning av verksamheten ger inte längre några ekonomiska vinster då egenregiverksamheten har anpassat sig till en stramare ekonomi och är konkurrenskraftig.

Den förstärkta budgeten kommer fortsatt under planperioden användas till i första hand underhållsprojekt. Flera anläggningar är slitna och är i behov av genomgripande underhållsåtgärder. Dessutom behövs anpassningar för att förbättra arbetsmiljön och möta nya krav på en mångfald av begravningstraditioner samt för att öka tillgängligheten för besökare.

Vid Skogskyrkogården med snart 100 år på nacken genomförs mer än hälften av Stockholms alla ceremonier och gravsättningar. Detta är en anläggning med omfattande behov av underhållsåtgärder och som dessutom är ett Unescovärldsarv. Renoveringen av Skogskrematoriet inklusive de tre kapellen kommer att innebära ett stort åtagande. Nämnden återkommer i särskilt ärende kring de behov som blir aktuella för detta projektnär pågående förstudie är genomförd.

En anläggning som nu är 50 år och som har behov av omfattande åtgärder och förändringar och anpassningar är Råcksta begravningsplats inklusive krematorium.

Nämnden har att förhålla sig till en investeringsbudget på 10 Mkr per år under planperioden. Därutöver finns särskilt avsatta investeringsmedel för den planerade begravningsplatsen på Järva samt en ny begravningsanläggning vid Skogskyrkogården.

3.1 Drift

Väsentliga förändringar under planeringsperioden jämfört med nämndens budget 2015

Driftbudget	Budget 2015	Budget 2016	Budget 2017	Budget 2018
Kostnader	Mkr	Mkr	Mkr	Mkr
Förvaltningschef, nämnd och stab	8,3	8,3	8,3	8,3
Begravnings- och serviceavdelningen	96,3	93,1	91,1	91,1
Tekniska avdelningen	47,4	40,5	40,5	40,5
Administrativa avdelningen	31,0	27,5	27,5	27,5
Kapitaltjänstkostnader	25,4	24,0	24,0	24,0
Summa kostnader	208,4	193,4	191,4	191,4
Intäkter				
Avgifter	14,0	14,0	14,0	14,0
Fonduttag	8,6	8,6	8,6	8,6
Övrigt	12,5	12,5	12,5	12,5
Summa intäkter	35,1	35,1	35,1	35,1
Netto	173,3	158,3	156,3	156,3

I samband med beslut om verksamhetsprogram 2015 fastställde KF planeringsnivåer för år 2016, 2017 och 2018 enligt ovan. Noterbart är att planeringsnivån för år 2016 är 15 mnkr lägre än 2015 eftersom ett stort antal underhållsåtgärder förväntats ha slutförts i år.

Under 2016 tillförs nämnden 2,0 mnkr för murarbeten vid Spånga, säkerhetskontroll av gravstenar 1,5 mnkr, upprustning av personalutrymmen 1,5 mnkr, underhåll vid Räcksta krematorium 1,0 mnkr samt höjd ambitionsnivå avseende underhåll 15 mnkr. Nämndens planeringsnivå är 15 mnkr lägre jämfört med 2015 på grund av att ett antal budgeterade projekt avslutas under 2015.

Under 2017 minskas nämndens kostnader med 2,0 mnkr avseende underhållskostnader för mur vid Spånga kyrkogård.

I övrigt förutsätter KF:s planeringsnivåer att nämndens budgetvolym netto i princip hålls oförändrad under planperioden. Detta innebär att pris- och lönekomponent och ökade kapitaltjänstkostnader ska inrymmas i budgeten. Utbyggnaden vid Bromma kyrkogård innebär också ökade driftkostnader med 0,4 mnkr/år.

Noterbart är också att prognoser visar att med nuvarande uttag av en begravningsavgift på 7,5 öre så skulle ca 179 mnkr. inkomma i intäkter till staden för begravningsverksamheten. I nuvarande begravningsfond finns dessutom fonderat drygt 50 mnkr. Finansieringsfrågorna är dock inte en fråga för nämnden utan ansvaret åligger kommunfullmäktige.

Andelen gravplatser med skötseluppdrag på begravningsplatserna ska i princip inte påverka

nämndens nettobudget. Verksamheten ska vara självfinansierad. För år 2016 höjs taxan för gravskötsel med i genomsnitt 2%.

Ny prissättning: Urngrav: (2,00 kvm) 485 kr, Kistgrav (2,00 kvm) 535 kr.

Förvaltningen erbjuder växt- och blomsterpaket till gravrättsinnehavarna, dessa erbjudanden får en prishöjning med i genomsnitt 2%.

Begravningsavgiften finansierar besöks- och turismverksamhet vid världsarvet.

Besöks- och turismverksamheten vid Världsarvet Skogskyrkogården finansieras i dagsläget inom ramen för begravningsavgiften. Nämnden har tidigare hemställt hos kommunstyrelsen att detta borde finansieras genom kommunalskatten, dock utan framgång. Cirka 1,5 mnkr används för ändamålet och då avser 1,0 mnkr själva besöksverksamheten. För perioden 2014-2016 har avtalats med Kulturnämnden och Stockholms Stadsmuseum att ta ansvar för hela besöksverksamheten, inklusive Visitors Center. Detta för att bättre samordna resurser och att också kunna nå ut till fler besöksgrupper, exempelvis barn och unga.

Underhållsbudget inom budgetram 2016-2017

(21,5 mnkr 2016)

Öronmärkta 5,5 mnkr 2016 och 3,5 mnkr 2017:

Säkerhetskontroll av gravstenar ca 1,5 mnkr/år (4,5 mnkr under planperioden)

Ett olycksfall i västra Sverige när ett barn fick en gravsten över sig har uppmärksammat frågan kring säkerhetstillsynen av gravstenar på begravningsplatserna. Det är också en viktig arbetsmiljöfråga. Idag är det gravrättsinnehavaren som har det formella ansvaret men begravningshuvudmannen har också ett tillsynsansvar och ska uppmärksamma gravrättsinnehavaren om det misstänks föreligga säkerhetsrisker. För att på ett bättre sätt organisera och dokumentera tillsynen med provtryckningar m.m. avdelas sommarsäsongspersonal för detta arbete på begravningsplatserna.

Underhåll av kallmur Spånga 2,0 mkr (2016)

2,0 mnkr finns avsatta i budget för fortsatta murarbeten vid Spånga kyrkogård 2016.

Underhållsåtgärder vid Råcksta krematorium 1,0 mnkr/år (2015-2017)

Krematorieanläggningen vid Råcksta krematorium genomgick en genomgripande renovering för över 10 år sedan. Anläggningen har nu betydande underhållsbehov och viktiga komponenter måste bytas ut, inte minst av arbetsmiljö- och säkerhetsskäl. Arbetet planeras göras etappvis och 1,0 mnkr/år avsätts för detta ändamål.

Arbetsmiljöåtgärder - upprustning av personalutrymmen (1 mnkr per år, 3 mnkr under planperioden)

Upprustning av personalutrymmen som omklädningsrum, duschutrymmen och ytskikt genomförs på Norra Begravningsplatsen (Klockarbacken), Västberga, Råcksta, Bromma och Spånga begravningsplatser. Kostnad 1 mnkr/år, totalt 3 mnkr under planperioden.

Övriga projekt inom underhållsram

Förprojektering, renovering av Asplunds Skogskrematorium inklusive de tre kapellen, 0,5 mnkr 2016

Gunnar Asplunds Skogskrematorium inklusive de tre kapellen som byggdes 1940 står inför en omfattande renovering. En förstudie genomförs tillsammans med antikvariskt stöd och under 2016 görs en förprojektering inför beslut om genomförande.

Framtagande av vård- och underhållsplaner 1,0 mnkr/år 2016-2018

Kulturmiljölagen ställer krav på att alla landets kyrkogårdar och begravningsplatser ska ha framtagna vård- och underhållsplaner senast under 2015. Arbetet är mycket omfattande, eftersom det innebär betydande inventeringsinsatser, värderingar och målbeskrivningar. Det måste genomföras noggrant och långsiktigt. Dessutom behöver gravstensbestämmelserna ses över som ett led i att förvalta kulturmiljöerna och förenkla tillståndsgivningen. Som den största begravningshuvudmannen i Sverige beräknas arbetet att ta ca 3 år med hjälp av konsultstöd.

Inventering, scanning och flytt av ritningsarkiv 1,5 mnkr 2016.

Förvaltningen har ett förråd i Globenområdet som innehåller bland annat ett ritningsarkiv. Detta kommer att flyttas till nya lokaler under 2017. För att få ordning på arkivet, scanning, utsortering och digitaliseringen hyrs en arkivarie in under 2016. En del material ska bedömas för arkivering på annat håll, exempelvis stadsarkivet. Därutöver tillkommer ombyggnads- och flyttkostnader.

Skogskyrkogården: Regeneration av tallskogen mm, 0,5 mnkr/år, 1,5 mnkr under planperioden

En viktig del i vården av världsarvet Skogskyrkogården är en regeneration av tallskogen och andra växtelement. Det pågår ett långsiktigt arbete med föryngring av Skogskyrkogårdens tallbestånd och andra trädslag, framför allt björk. Insamling av frön görs för uppodling av nya tallplantor som planteras ut. Ca 1000 plantor planteras ut varje år. Totalt behöver avsättas 0,5 mnkr per år för detta ändamål.

Upprustning av Skogskyrkogårdens murar 1,5 mnkr/år under planperioden

Det pågår ett arbete med att renovera Skogskyrkogårdens 3,6 km långa mur. Enligt den underhållsplan som tagits fram är större delen av muren i behov ny krönavtäckning för att hindra fortsatt vatteninträngning och frostsprängningar inne i själva bruksmuren. 1,5 mnkr/år avsätts för dessa arbeten under planperioden.

Tillgänglighetsåtgärder - upprustning av servicestationer på Skogskyrkogården och avfallssystem 2 mnkr/år under planperioden

Det finns 112 servicestationer på Skogskyrkogården för allmänheten. De flesta är dessutom utrustade med vattenkar gestaltade av Gunnar Asplund. Dessa behöver rustas upp, bland annat behövs omgjutningar av vattensprutande lejon och maskaroner. Alla servicestationerna behöver tillgänglighetsanpassas med nya markbeläggningar, och nytt avfallssystem. Även häckplanteringarna runt servicestationerna behöver rustas upp. Kostnaden uppgår till 100 tkr/servicestation.

Tillgänglighetsåtgärder - beläggningsarbeten 3 mnkr/år 2016-2017 och 4 mkr/år 2018

På Skogskyrkogården finns 70 000 kvm asfaltbelagda ytor som är i stort behov av renovering. Under årens lopp har "underhållet" inskränkt sig till att lägga ny asfalttopp på utsatta ställen. Behov finns av att göra mer grundläggande renovering av asfaltytor (kostar ca 1000 kr/kvm). Ca 6 mnkr avsätts under en treårsperiod för att åtgärda de största bristerna. Dessutom finns behov av omläggning av kantsten. Förvaltningen utreder parallellt frågan vem som har ansvaret att tillgänglighetsanpassa busshållplatserna på Skogskyrkogården.

Därutöver behövs omfattande beläggningsarbeten genomföras i första hand vid Norra begravningsplatsen, Bromma kyrkogård och Hässelby begravningsplats.

Träd- häck- och buskvård 2 mnkr 2016, 1,5 mnkr/år 2017-2018

Vården av det gröna kulturarvet kräver insatser som beskärningar, kronstabiliseringar, vaccinering av träd mm. Inkluderar även insatser på de av Svenska kyrkan förvaltade kyrkogårdarna, företrädesvis belägna i innerstaden.

Upprustning av kulturhistoriska gravvårdar 2 mnkr 2016, 4 mnkr under planperioden

Kyrkogårdsförvaltningen har ansvar för skötseln och vården av ett stort antal gravvårdar som också har mycket stora kulturhistoriska värden. Exempelvis finns gravmonument och konstverk, gjutjärnsstaketinhägnader mm. som måste underhållas.

Övriga murar vid Brännkyrka kyrkogård, Norra begravningsplatsen m.fl. 2,5 mnkr 2016-2017

Murar och terrasser åtgärdas under 2015 vid Brännkyrka kyrkogård men arbetet med fler murar fortsätter 2016. På kv. 19b vid Norra begravningsplatsen finns en stödmur som behöver renoveras. På Hässelby begravningsplats behöver en terrass åtgärdas och en bruksmur vid Spånga kyrkogård behöver läggas om.

Åtgärdande av markskada kv. 38 Skogskyrkogården vid kistintaget 2 mnkr 2017

Vid Skogskrematoriet sker kylförvaring av kistor med stoft inför ceremoni. Här finns också visningsrum för anhöriga som vill ta ett sista farväl. All blomsterinlämning sker också här. Infarten har betydande skador efter en tidigare åtgärdad vattenskada.

Byte av ugnar vid Råcksta krematorium 0,8 mnkr/år 2017-2019

Ugnarna vid Råcksta krematorium behöver successivt bytas ut. En ugn/år byts ut för att också klara driften.

Åtgärder för åtgärda serviceområden med materialfickor, tak över fickor mm. 2 mnkr/år 2017-2018

Flera anläggningar behöver åtgärdas för att få ordning på serviceområden där det sker upplag av grus, jord, sten, avfall och kompost. Behov finns vid bland annat vid Skogskyrkogården, Hässelby begravningsplats och vid Sandsborgskyrkogården.

Föryngring av träd och annan vegetation inom vården av det gröna kulturarvet.**2 mnkr/år 2017-2018**

Åtskilliga insatser behövs för att vårda och underhålla det gröna kulturarvet. Det behövs ett fortsatt utbyte av tujahäckar vid Norra begravningsplatsen, häckar och buskar vid

Skogskyrkogården och vid Spånga kyrkogård, återplanteringar vid Västberga och Brännkyrka och nyplantering av rönnar vid Bromma kyrkogård.

Behov som inte finansieras inom ram

Akut behov av kistgravar - byggande av nya kistgravkvarter, dräneringar, utfyllnader, markplanering, Räcksta begravningsplats 10 mnkr 2016, 5 mnkr 2017

Det finns ett akut behov av att lösa behovet av kistgravar i nordvästra Stockholm. Under 2016 beräknas det muslimska kvarteret på Räcksta begravningsplats vara fullt utnyttjat. På Spånga kyrkogård börjar också bristen på kistgravar bli akut. I avvaktan på att begravningsplatsen vid Järva börjar byggas måste den akuta situationen lösas. Under flera år har det pågått ett utredningsarbete för att om möjligt kunna inrymma kistgravar på Räcksta begravningsplats. Förslaget är nu att lösa de tekniska förutsättningarna med omfattande dräneringsåtgärder. Tillstånd behövs från Länsstyrelsen och miljöförvaltningen för föreslagna åtgärder. Noggrann markplanering måste också till för anpassningar till den känsliga natur- och kulturmiljön. Beräknad byggstart 2016.

Brandskydd i kulturfastigheter 1,8 mnkr 2016

De värdefulla kapellen behöver kompletteras med brandlarm som har hög aktivering och med direktlarm till Räddningstjänsten. De kan även behöva kompletteras med så kallade takfotslarm.

Murar kv. 38 och vid Uppståndelsekapellet vid Skogskyrkogården 5 mnkr 2016

Kvarter 38 är ett viktigt entréparti intill krematoriekapellen. Här ligger bland annat arkitekten Gunnar Asplund begravd. Putsytorna måste blästras och putsas om. Detsamma gäller murar vid Uppståndelsekapellet. Arbetet inleds redan 2015 men beräknas bli betydligt mer omfattande än vad som tidigare planerats.

Dräneringsåtgärder Strandkyrkogården 2,5 mnkr 2016

Strandkyrkogården har betydande problem med vatteninträngning inom vissa ytor och gravkvarter. Dräneringsåtgärder måste genomföras för att komma till rätta med problemen.

Ventilations- och energiåtgärder i 1 mnkr/år 2016-2017

Personallokaler vid Sandsborgskyrkogården och på Norra begravningsplatsen står på tur för ventilationsåtgärder, tilläggsisolering av fasader och fönsterbyten.

Övrigt fastighetsunderhåll 1,5 mnkr/år 2016, 1 mnkr 2017

I övrigt behöver avsättas medel för fastighetsunderhåll som avser exempelvis fasadrenoveringar, takarbeten mm. Exempelvis behöver Brännkyrka kapell fasadrenoveras 2016. Spånga kapell behöver också åtgärdas.

Renovering av personallokaler kv 21, Skogskyrkogården, tak, ny besöksentré och arbetsmiljöåtgärder 1 mnkr 2016 och 4 mnkr 2017

Kv 21 genomgår en garageombyggnad för att åtgärda arbetsmiljön under mark. Nu behövs en genomgripande ombyggnad av befintliga personalutrymmen, omklädningsrum mm. Tillgängligheten för besökare behöver lösas med en ny entré. En större ombyggnad av tak,

nya portar mm. måste genomföras för att klara arbetsmiljön för vagnslider, tvätt, samt garage i markplan. Oljetankar måste flyttas för att klara säkerhetskraven.

Möbleringsprogram, utbyte av bänkar mm 0,5 mnkr/år 2016-2018

Ett arbete pågår med att ta fram nya möbler för att byta ut och förtäta sittplatser och avfallslösningar mm. på stadens begravningsplatser. På Skogskyrkogården kan det bli aktuellt med nyproduktion av Lewerentz pallar och även nya typer av bänkar. Ett långsiktigt projekt som kommer att pågå under många år.

Stora underhållsbehov vid Räcksta begravningsplats 2 mnkr/år 2017-2018

Räcksta begravningsplats är nu 50 år och anläggningen är i behov av mer genomgripande underhållsåtgärder. Taket vid krematoriet har reparerats men de båda kapellens tak läcker och måste repareras.

Serviceområdet och ekonomibyggnaderna har upprustningsbehov, bl.a. behövs nya materialfickor med skärmtak och ett nytt uteförråd måste renoveras. Dammanläggningen vid minneslunden behöver förses med ny täckning, vattenbassänger renoveras. Stora busk- och trädvårdsinsatser behövs, utbyten av pilträd, buskar, uppbyggande av skelettjordar vid lindplanteringarna intill entréterrassen mm.

Nytt staket vid Norra begravningsplatsen 4 mnkr 2017

Norra begravningsplatsen har en mer publik sida med vackra smidesstaket mot Solnavägen och mot Haga. Åt nordväst avgränsas begravningsplatsen dock av enklare Gunnebostängsel, jordvallar mm och som är i mycket dåligt skick och i stort behov av underhållsåtgärder. Ett nytt stängsel/staket på 1200 m behövs vid Norra begravningsplatsens nordvästra delar för att ge en mer tilltalande avgränsning i en känslig kulturmiljö. Kostnad 4 mnkr år 2017.

Övriga muråtgärder 2 mnkr/år 2017-2018

Upprustning av urnnischmur och entré vid Sandsborgskyrkogården och terrassering vid Galärvarvskyrkogården är andra angelägna murarbeten som inte inryms inom ram.

3.2 Investeringar

Investering	Budget 2015	Budget 2016	Budget 2017	Budget 2018
Järva begravningsplats	10	15	15	15
Skogskrem 3	9	0	0	0
Bromma utbyggnad	2,5	0	0	0
Bevattning Skogen	5	10	10	10
Maskiner	3	6	3	3
Bergvärme Sandsborg	1,5	1,5		
Belysning		1	1	
Avfallssystem		1	1	1
Styrsystem Råcksta			3	
Fastighetsövervakningssystem			1	1,5
Nyanläggn. övrigt		0,5	1	4,5
Summa	35,0	35	35,0	35,0

Investeringar inom investeringsramen

Enligt tabellen ovan har nämnden en investeringsram som avser större investeringar (Järva begravningsplats samt ny bevattningsanläggning på Skogskyrkogården) samt en investeringsram på 10 mnkr/år

Ny begravningsplats på Järva friområde

Begravningsplatsen med ca 20000 gravplatser (varav 10000 kistgravar) ska fylla ett långsiktigt behov av nya gravplatser i norra Stockholm. Plansamråd har pågått under hösten 2014 och detaljplanen beräknas ställas ut hösten 2015. Processen har framförallt försenats av revideringar som gjorts med hänsyn till andra planarbeten i området, tillståndsgivning, mm. Byggnation av den första etappen med ca 3000 kistgravar, urngravar, minneslund, ny infrastruktur, markomvandlingar, en ny våtmark, beräknas kunna inledas under planperioden. Investeringen beräknas till en kostnad av ca 200 mnkr. Därtill kommer kostnader för arbetslokaler och neutralt utformade ceremonilokal/ceremoniplatser gestaltade utifrån ett mångfaldsperspektiv. Ett beslutsärende kring investeringen beräknas tas fram under 2015. Beslut om finansiering blir sedan en fråga för Kommunfullmäktige.

Ny bevattningsanläggning på Skogskyrkogården.

Bevattningsanläggningen på Skogskyrkogården är till stora delar från 1950- och 60-talen. Den har byggts på och reparerats i flera omgångar. Under senare år har reparationsbehovet ökat särskilt i stomnätet där det varit många och dyrbara läckage. Behovet av ett nytt stomnät är därför stort för att förhindra de många och dyrbara läckagen

Förvaltningen har utrett behoven och projektet har kostnadsberäknats till minst 40 mnkr. I investeringsramarna för 2016-2018 har motsvarande belopp reserverats.

Prioriteringar inom investeringsramen 10 mnkr/år:**Utbyte av maskiner, 6 mnkr 2016 och 3 mnkr/år 2017-2018**

Maskinparken behöver ständigt uppdateras samt miljöanpassas och 6 mnkr avsätts 2016 och 3 mnkr/år 2017-2018 avsätts för detta ändamål.

Bergvärme/fjärrvärme Sandsborgexpeditionen, 1,5 mnkr 2016

På Sandsborgskyrkogården finns administrativa lokaler som idag värms upp med el. Ett nytt vattenburet värmesystem med bergvärmepump eller fjärrvärme behöver installeras. Projektet startar hösten 2015 Kostnad 1,5 mnkr 2016.

Belysningsåtgärder 2 mnkr under planperioden

Nya belysningsarmaturer och energieffektiviseringar Strandkyrkogården, 1,0 mnkr.

Strandkyrkogården har ett belysningsystem som skulle behöva sektioneras för bättre styrning och utbyte av stolpar till mer energieffektiva armaturtyper. Kostnad 1,0 mnkr år 2016.

Ny belysning på Sandsborgskyrkogården, 1,0 mnkr

Gångvägen mellan de båda entréerna vid Sockenvägen och T-bana Sandsborg är väl frekventerad och önskemål finns om att den ska förses med belysning. Kostnad 1,0 mnkr 2017.

Inköp av nytt avfallshanteringssystem, 1mnkr/år 2016-2018, 3,0 mnkr under planperioden.

Utredning pågår kring investeringar i nya dubbelkärl för komposterbart och övrigt avfall som ska kunna ställas ut på alla begravningsplatser. Utprovning av modell sker under 2014 -2015 och införandet beräknas kunna ske under en treårsperiod 2016-2018, 350 platser, ca 1 mnkr/år.

Nytt styrsystem av processutrustning på Räcksta krematorium- 3 mnkr 2017

De datoriserade styrsystemen uppdateras kontinuerligt men behöver också helt förnyas med jämna intervall och år 2017 beräknas ett helt nytt system behöva installeras på Räcksta krematorium. Erfarenheter från det nya krematoriet vid Skogskyrkogården ska ligga till grund för vilket system som väljs. Personalen ska därmed lättare kunna arbeta både vid Räcksta och Skogskyrkogårdens krematorier. Kostnad 3 mnkr.

Installation av elektroniskt styr- och fastighetsövervakningssystem 2,5 mnkr 2017-2018

Ett elektroniskt styr- och fastighetsövervakningssystem ger bättre kontroll av energiförbrukning, behov av ventilationsåtgärder mm. Systemet möjliggör effektiviseringar och genom bättre styrning förbättringar av klimat och inomhusmiljö. Kostnad 2,2 mnkr 2016

Nyanläggning av kammargravar – 2,0 mnkr under planperioden

Kammargravar är ett gravskick som efterfrågas allt mer. Det var tidigare ett vanligt gravskick men blev mer ovanligt under 1900-talet. Därför pågår en översyn av platser där kammargravar kan byggas, bland annat i närheten av Lindhagens kulle på Norra begravningsplatsen. Kostnad 2 mnkr i ett första skede. Projektet startar 2016. Därefter måste utbyggnadsbehovet analyseras.

Investeringsbehov som inte är finansierade i investeringsram

Nyanläggning av askgravplatser/askgravlundar - Skogskyrkogården Kv. 25, 7mnkr

Det finns en efterfrågan på gravskick utan eget skötselkrav som askgravplatser och askgravlundar. Det finns även en önskan bland anhöriga att kunna medverka vid askgravsättning, samt att kunna hålla ceremonin för den som ska gravsättas i samband med begravningen. Planering för utbyggnader sker i första hand inom befintliga begravningsplatser, bl.a på Skogskyrkogården (utökad askgravplats Kv. 30) samt nyanläggning i sänkan på Kv. 25.

En ny askgravlund med gemensam smyckningsplats föreslås i sänkan på Kv 25 i södra delen av Skogskyrkogården. Sänkan som sådan är vacker och tyst med stor potential för askgravlund/askgravplats med möjlighet till meditation.

Inom askgravlundan placeras även askgravplatser samt en naturligt utformad damm. Platsen behöver tillgänglighetsanpassas för att passa ändamålet, vilket görs med en gångväg ned i området med en stödmur, som sedan även kan användas för att fästa namnskyltar till minne av de här gravsatta. Bedömd kostnad 7 Mkr. Projektet kan tidigast startas år 2017.

Driftkostnadskonsekvenser av investeringar

Utbyggnaden av Bromma begravningsplats som färdigställs 2015 beräknas innebära en utökning av driftbudgeten med 400 tkr från och med år 2016. Utbyggnaden av begravningsplatsen på Järvafältet kommer inte vara klar under planperioden.

3.2.1 Prioriteringsgrunder

Projektet har prioriterats enligt ovan utifrån uppdrag från kommunfullmäktige, Vision 2030, omvärldsfaktorer som påverkar verksamheten, verksamhetsbehov utifrån driftsaspekter, säkerhets- och miljökrav samt valfrihets- och mångfaldsperspektiv.

3.2.2 Konsekvensanalys och risker

Konsultstöd kan behöva handlas upp för att klara av investeringsvolymen och detta kan vara fördyrande. Om projektet försenas blir de också med automatik dyrare. Konjunkturläget är också avgörande för kostnaderna när byggentreprenader handlas upp.

3.2.3 Måluppfyllelse

Investeringarna bidrar till måluppfyllelse avseende KF:s verksamhetsmål: "Nämnden ska erbjuda de besökande rofyllda, vackra och miljömässigt hållbara begravningsplatser. Verksamheten ska fortsätta att miljöanpassas med avseende på utsläpp, drift och återvinning." och av kommunfullmäktige beslutade aktivitet:

Översiktsplanens strategier att *Koppla samman stadens delar* och *Främja en levande stadsmiljö i hela staden* tillmötesgår via investeringar i en ny begravningsplats vid Järva som också ska utgöra en vacker och attraktiv ny mötesplats och möta ett långsiktigt behov.

4 Övriga redovisningar

Ett Stockholm som håller samman

Särskilda utmaningar för nämnden under planperioden är att fortsatt ge möjlighet och utrymme på stadens begravningsplatser och vid nämndens ceremonilokaler för olika begravningstraditioner. En utmaning är att det i en växande stad finns en allt större konkurrens om mark vilket gör att den mark som anvisas exempelvis för den nya begravningsplatsen på Järvafältet ställer särskilda krav beträffande markbehandling och miljöhänsyn som också medför höga kostnader.

Nämnden anpassar fortlöpande befintliga anläggningar för att tillmötesgå behoven hos olika grupper. Exempelvis har flertalet besökstoaletter numera ingen hänvisning utifrån könstillhörighet. Tillgänglighetsanpassningar görs i samråd med nämndens råd för funktionshindersfrågor. Däremot kan miljö- och kulturmiljöaspekter ställa särskilda krav beträffande utsläpp och anpassningar som gör det svårt att tillmötesgå behov av särskilda gravskick för vissa grupper. Exempelvis vid nyanläggning av kistgravar ställs krav på omhändertagande av dränvatten och kulturmiljöhänsyn kan medföra att gravar inte kan förses med stående stenar, exempelvis vid Råcksta begravningsplats.

Ständigt kunskapsutbyte med begravningsentreprenörer och anhöriga medför att olika lösningar för att tillmötesgå olika begravningstraditioner ständigt utvecklas. Ett exempel är att traditionen med att bygga gravkammare inom vissa grupper försöker förvaltningen tillmötesgå behovet genom att förbygga kammare så att den enskilde inte ska behöva bygga själv.

Förvaltningsledningen kommer under 2015 genomgå en utbildning om HBTQ-frågor. Efter utvärdering kan det därefter bli aktuellt att även fortbilda resten av personalen i dessa frågor. Det handlar också om hur vi hanterar normer och värderingar i det dagliga arbetet, både inom den egna arbetsgruppen och i mötet med besökare, anhöriga och olika entreprenörer inom begravningsbranschen.

Vid anläggande av den nya begravningsplatsen vid Järva ska ett hållbarhetsperspektiv anläggas. Det handlar inte enbart om hållbar resursanvändning och miljöanpassningar utan också om social hållbarhet. Hur kan projektet bidra till en social sammanhållning och stärka invånarnas delaktighet? Ett sätt kan vara att engagera lokala företrädare både i planering och genomförande av projektet.

5 Lokalförsörjningsplan

5.1 Inledning

Kyrkogårdsförvaltningen äger och förvaltar de flesta av sina lokaler. Förhyrning sker endast i tre fall, administrativa lokaler i Slakthusområdet, lokal för ritningsarkiv i Globenområdet och väntrummet på Galärvarvskyrkogården.

5.2 Beskriv behov/efterfrågan samt bedömning av andra bakomliggande faktorer som förändrar behovet av lokaler

Eftersom det finns en planering för att samlokalisera stadens tekniska kontor i nya lokaler i Globenområdet har kyrkogårdsförvaltningen anmält sitt intresse för att ingå i en sådan samlokalisering. Förvaltningen avser under planperioden påbörja en dialog med stadens fastighetskontor om överförande av nämndens lokaler till fastighetskontoret. Nämnden skulle därefter kunna förhyra dessa lokaler. Denna ansvarsfördelning är vanlig bland stadens övriga nämnder

5.3 Kapacitetsbeskrivning

Nämnden äger och förvaltar ett 60-tal byggnader bestående i huvudsak av service- och personallokaler, kapell, krematorier och förrådsbyggnader. Därutöver äger och förvaltar nämnden ett bostadshus, beläget inom Norra begravningsplatsen. De enda lokalförnyringar som görs är lokaler för huvudkontorets administration och arkiv, båda belägna inom Globen-Slakthusområdet, samt ett väntrum på Galärvarvskyrkogården..

5.4 Förändringar i lokalbeståndet

Förvaltningens huvudkontor flyttade under 2013 från lokaler i Globenområdet till billigare yteffektiva lokaler i Slakthusområdet. Kvar i Globenområdet finns en förhyrning av ritningsarkivutrymmen. Planeringen är att flytta ut arkivet till egna lokaler under 2016.

5.5 Kostnadsutveckling

Nämnden räklamar med att minska sina förhyringskostnader genom att avveckla förhyrning av ett förråd/arkiv 2017 och anpassa egna lokaler för detta.

5.6 Effektiviseringsmöjligheter

Förvaltningen hyr för närvarande lokalytor i Globenområdet för sitt ritningsarkiv. Möjligheter att använda tomställda ytor i egna lokaler för detta ändamål undersöks.

Därutöver är frågan fortfarande aktuell om fastighetsförvaltningen i framtiden kan ta över drift och förvaltning av nämndens lokaler. Bedömningen är att detta leder till en mer resurseffektiv och kompetenssäkrad förvaltning.

5.7 Övrigt

Personal

Under planperioden beräknas inga större personalförändringar ske med avseende på bemanning, behov av omställning och avveckling.

Personalrörligheten är mycket låg. Nio pensionsavgångar (65år) infaller under planperioden

Rekryteringsbehovet är därmed relativt lågt. I flera fall är rekryteringsbasen den säsongsarbetsstyrka som arbetat flera säsonger och därmed har den kompetens och erfarenhet som krävs. Enhetschefer och arbetsledare rekryteras främst internt, där ledarförsörjningen under åren byggts upp successivt, genom att stimulera lämpliga medarbetare till att vilja vidareutveckla sin kompetens och ta steget att arbeta som lagförmän, arbetsledare/platsansvarig, för att senare kunna konkurrera om befattning som enhetschef.

Behov av ledarutveckling

Staden har ett väl utvecklat program för ledarskapsutbildning. Branschorganisationen SKKF ledarskapsutbildningar är en möjlighet för våra chefer att möta kollegor i landet med liknande arbetsuppgifter och utmaningar.

Kompetensutveckling

Kompetensutvecklingen av medarbetarna under planperioden sammanfaller i stort för de olika verksamhetsområdena, d.v.s. att kontinuerligt bredda och vidareutveckla kunskaperna i syfte att öka flexibiliteten och minska sårbarheten vid exempelvis frånvaro. Detta sker kontinuerligt genom såväl interna som externa utbildningar. Branschorganisationen SKKF (Sveriges Kyrkogårds- och Krematorieförbund) har ett gediget utbildningsprogram som underlättar förvaltningens arbete i denna del.